

Európa erősödik!

VISSZHANG - LIX. évfolyam, 34. szám, 2015. augusztus 19.

Kedves barátom, Bauer Tamás a tőle megszokott magas színvonalú elemzéssel gazdagította az Eötvös Károly Intézet alkotmánypolitikai vázlatáról kibontakozott vitát (*Legyen köztársaság – milyen, miként? ÉS*, 2015/33., aug. 13.) Gondolatmenetének második pontjához szeretnék hozzászólni. Bauer Tamás itt azt a kérdést feszegeti, vajon másnak kell-e lennie a jövőben újjászülető magyarországi köztársaságnak abból a szempontból, hogy lehetnek-e államiságunk alanyai azok a határon túli magyarok, akik a Fidesz-korszakban állampolgárságot szereztek. Az ő válasza egyértelmű nem. Az én válaszom azonban egyértelmű igen.

Nem szólok most arról a rendkívül fontos gyakorlati szempontról, hogy a magyar állampolgárságot szerzett határon túli magyarokat politikailag abszolút lehetetlen megfosztani a megszerzett jogtól. A múlt nem törölhető el, és ezt jobbra azok is tudják, akik a politikai nemzet kizárólagosságából indulnak ki. Én ezen a problémán szívesen túllépek, és egyenesen azt javaslom, hogy a politikai nemzet elkötelezett hívei nyugodtan örüljenek annak, hogy a magyar állampolgárság végérvényesen kilépett a magyar állam területi hatálya alól abban az értelemben, hogy tartósan máshol élő, de magukat magyarnak valló személyek is boldog tulajdonosai lehetnek.

Nem vitatható, hiszen történelmi tény, hogy a felvilágosodás eszméivel feldúsított nemzetállam Nyugat-Európában a nemzetet mindenekelőtt és gyakran kizárólag **állampolgárok közösségeként** fogta fel, nem pedig nyelvi-kulturális közösségként. Ennek klasszikus példája Franciaország, ahol mindenki alkotmányosan francia, aki állampolgár, még akkor is, ha egyébként kulturálisan elsősorban breton, korzikai, provanszál vagy elzászi német. Ugyanezt az állampolgársági alapú nemzetfelfogást tükrözte a felemelkedő Egyesült Államok alkotmányos berendezkedése, amire valószínűleg teljes mértékben szükség volt ahhoz, hogy a sokféle etnikumú és kultúrájú bevándorlóból működőképes társadalmat lehessen kovácsolni.

Németország és Olaszország fejlődése azonban már ettől eltérő. Először volt a német és olasz kulturális nemzet, viszonylag egységes nyelvnemzet, és csak jóval később, egyes történészek szerint túl későn jött létre az a politikai nemzet, amelyik már mindkét ország esetében az állampolgárságot tekintette az elsődleges, habár sohasem kizárólagos nemzetképző tényezőnek.

A Habsburg-monarchia sohasem lépett túl ezen a kettősségen. Létezett az állampolgársági alapú politikai nemzet és legalább 14 nyelvében különböző kulturális nemzet. Bizonyos megszorításokkal, de ugyanez volt érvényes a török és az orosz birodalmakra is. A kulturális-vallási-etnikai sokszínűség mindhárom esetben jogilag erős intézményekben öltött testet, illetve tükröződött vissza. Nem igaz, hogy az állampolgárságra alapozott politikai nemzet kialakulása a modern nemzet- és államfejlődés egyetlen útja.

A történelmi tapasztalatok változatosan gazdag tárházának jelentős részét sajnos elsöpörte az első világháború. Szétesett a soknemzetiségű osztrák, az orosz és a török birodalom. De ez semmiképpen sem jelenti azt, hogy a kulturális-nyelvi alapon tételezett nemzet vagy az erre épülő jogintézmények, esetleg az ilyesmit tükröző alkotmányos megoldások örökre megbuktak volna. Legjobb példa erre a folyamatra az Európai Unió mint soknemzetű állam csírájának kialakulása és fejlődése.

Ha majd egyszer az orbáni alaptörvény a történelem szemétdombjára kerül, képesek lehetünk olyan alkotmányt alkotni, amelyben a magyar politikai nemzet részei lehetnek (1) a magyar kulturális nemzet magyarországi állandó lakhellyel bíró egyedei, (2) a magyar állam területén élő nemzetiségek (3) és a

magyar kulturális nemzet olyan tagjai is, akik nem rendelkeznek állandó lakhellyel a magyar állam területén. Ez utóbbiak egyúttal természetes részei a szomszéd országok politikai nemzeteinek, mint államalkotó nemzetrészek. Többes önazonosság, erősebb kettős kötődés!

Nem ellentmondás, hogy a határon túl élő, de magyar állampolgársággal is rendelkező magyarok választójoggal rendelkezzenek. Nem szörnyűség az, hogy olyanoknak is legyen beleszólása abba, ki lehet törvényhozó a magyar állam területén, akik nem élnek a magyar törvények hatálya alatt. Persze nem magyarországi pártokra kellene hogy szavazzanak a határon túli magyarok, hanem olyan személyekre, akik velük együtt élnek, és azzal a megbízással kerülnek a magyar Országgyűlésbe, hogy a határon túli magyar nemzetrészek politikai érdekeit képviseljék a magyar állam tevékenységében.

Ha lenne az erdélyi magyaroknak mondjuk hat, a szlovákiai magyaroknak három, a vajdasági és a kárpátaljai magyaroknak kettő-kettő, a horvátországi, szlovéniai és várvidéki magyaroknak egy-egy képviselőjük a Kossuth téren, ezzel semmiképpen sem tehetnének szert olyan súlyra, hogy úgymond „saját javukra szűkkeblűen eltorzítsák” a magyarországi jogrendet vagy a társadalom fejlődését. Nyilvánvalóan képtelenek lennének arra is, hogy úgymond „érdemtelenül” részesedjenek a magyar költségvetés juttatásaiból, amiért cserébe nem fizettek adót. Természetesen mindez azt követelné, hogy a magyar Országgyűlésben saját közvetlen képviselője legyen az összes hazai nemzetiségnek is!

Az európai közérzület fejlődik. A kulturális-nyelvi elkötelezettség a modern világban nem tompul, hanem inkább erősödik. Számíthatunk a katalán nemzet önálló államalapítására, a baszk, dél-tiroli autonómiák gazdagodására, előbb-utóbb megszületik a székelyföldi autonómia is. Mindez az európai politikai egységen belül. Ez nem ördögtől való, hanem egyrészt természetes, másrészt szép folyamat. Ezzel párhuzamosan fejlődik a gazdasági-kereskedelmi-pénzügyi integráció. Az euróövezet megmarad és megerősödik. A nemzetek egyszerre lesznek az európai politikai közösség államalkotó tényezői, halványuló nemzetállamuk polgárai és egyszerre más, ugyancsak halványuló nemzetállamok polgárai. Maga a nemzetállam mint gondolat és jogintézmény gyengül. Szaporodik a kettős, hármas, többes állampolgárság, gyarapodik az egyén nemzeti azonossága. Egyre többen lesznek egyszerre magyarok és románok, magyarok és skótok, magyarok és flamandok. Semmi értelme annak, hogy fájdalmas és élettől idegen választásra kényszerítsük őket avított jogias megoldásokkal.

Majtényi és Somody nem engedményt tettek az orbáni felfogásnak, hanem túlléptek azon. Lépünk túl mindannyian. Lássuk meg az európai sokszínűséget, sokrétűséget, ami többszörös állampolgárság, többszörös nemzeti önazonosság irányába tereli a fejlődést. Ne zúgolódva fogadjuk el ezt, hanem örüljünk neki. Ez az európai béke, és demokrácia egyik legfontosabb biztosítója.